

Femke Roobol

Tulpenliefde

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

I

Met een doffe klap valt de klopper op de deur van het atelier in de Korte Barteljorisstraat. Ik doe een stap achteruit en kijk omhoog naar de gevel waarachter, in plaats van de bedrijvigheid die ik had verwacht, een doodse stilte heerst. Het is het einde van de werkdag, zo rond een uur of zes. De zon staat laag en zakt achter de daken van de huizen.

Mijn lichaam werpt een langgerekte schaduw op de grond, die met me meebeweegt als ik me verplaats.

Twee kinderen duwen een kar in de smalle straat. Om ze gemakkelijker te laten passeren, druk ik me tegen de muur. Het magere meisje kijkt achterom als ze voorbij zijn. Op haar gezicht zit een zwarte veeg en de zoom van haar jurk rafelt. 'Hé!' De jongen staat stil en strekt zijn hand uit.

'Heb je een stuk brood voor ons?' Ik schud mijn hoofd. 'Geld dan?'

'Nee,' zeg ik en de kinderen lopen verder. Ik veeg enkele losgeraakte haren uit mijn gezicht en bons op een van de ramen van het huis, wat geen reactie oplevert.

Zachtjes duw ik tegen het ruwe hout van de

deur, waarop deze knarsend opengaat. Ik werp een vluchtige blik in de lege gang. Aan het einde hangt een opgebonden gordijn. 'Juffrouw Leyster!' Na een tijdje loop ik maar door.

Mijn ogen moeten wennen aan de scheme-rige ruimte. De werkplaats is groter dan je zou vermoeden als je buiten staat. Sommige lui-ken zijn al gesloten en er branden slechts twee kaarsen.

Judith kijkt op van haar ezel. Haar schilder-schort en de mouwen van haar jurk zitten on-der de verfvlekken, haar haren zijn strak naar achteren gebonden en laten het hoge voorhoofd vrij. We zijn elkaar weleens tegengekomen bij de vleeshal, maar dat heeft nooit geleid tot een echte kennismaking.

'Kan ik u helpen?' Ze staat op en legt haar penselen en palet neer.

Beleefd maak ik een reverence. 'Ik ben Hes-ter Falliaert. Hebt u even tijd voor me?'

Haar levendige ogen nemen me nieuwsgie-rig op. 'Is het belangrijk? Kom anders morgen terug, ik wilde net stoppen.'

'Het duurt hooguit een paar minuten.' Mijn woorden klinken houterig van de spanning en ik ben bang dat ze nee zal zeggen op mijn ver-zoek. 'Mag ik bij u komen werken?' Zo plomp-

verloren had ik het niet willen brengen. Vader zegt altijd dat je meer bereikt met stroopsmeren dan met een directe vraag. ‘Nooit te gretig zijn. Niet al je kaarten op tafel leggen, totdat je zeker weet dat je een goed voorstel kunt doen.’ Ik kan de geërgerde zucht die aan mij ontsnapt niet tegenhouden.

‘Hoezo?’ Judiths blik glijdt over me heen en blijft hangen bij mijn jakje dat direct mijn afkomst als koopmansdochter verraadt. ‘Schildert u?’

Ik struikel over mijn eigen woorden. Ik vertel haar dat ik vanaf mijn elfde bij mijn oom Elias in Leiden in de leer was. Na mijn opleiding ben ik langer gebleven om mijn meesterstuk te maken en nu hij naar het buitenland is vertrokken woon ik weer thuis bij mijn vader. Over de andere, de belangrijkste reden waarom ik uit Leiden ben vertrokken, zeg ik niets. Met de allergrootste inspanning lukt het me om de gedachte aan die gebeurtenis weg te duwen.

Judith antwoordt niet, ze kijkt me alleen met grote ogen aan. Haar gezicht drukt scepsis en ongeloof uit. Ze weet niet dat ik even goed ben als de meeste schilders in Haarlem.

Minutenlang staan we tegenover elkaar in de kamer. Vaag dringen straatgeluiden tot me

door: een moeder roept de naam van haar kind, een kar ratelt over de keien. De klokken van het Klokhuis bij de Grote Kerk beginnen te luiden. Met mijn schoen schraap ik over de tegels.

Het atelier ziet er opgeruimd uit. De vloer is geveegd, tegen de muur staat een werkbank met een steen waarop je pigmenten kunt fijnwrijven. Het ruikt naar lijnolie en verf. Het liefst zou ik nu meteen een paar penselen oppakken en beginnen met schilderen. Er staan drie ezels klaar voor de volgende dag. Op de eerste, met zijlicht van het raam zodat er geen schaduw op het doek valt bij het aanbrengen van de verf, staat een half voltooid portret. Het tweede toont de bleekvelden buiten Haarlem en het derde een stilleven. In dit goed georganiseerde atelier zou iedere zichzelf respecterende kunstenaar graag aan de slag willen.

‘Waarom hier bij mij?’ Judiths stem klinkt zacht. Met de penselen in haar hand loopt ze naar de tafel in de hoek, waarop een penseel staat. Ze giet een beetje olie uit een kan en legt de kwasten in de bak. Haar handelingen – bezigheden die ik zelf jarenlang dagelijks heb verricht om de penseelharen soepel te houden – roepen een verlangen in me op dat haast te groot is voor mijn borstkas.

Met gekruiste armen dwing ik mezelf stil te staan. 'U bent de enige vrouw in de stad.'

Ze draait zich naar me om. 'Maakt dat iets uit?' 'Ja.' Als ik had willen slijmen, had ik gezegd dat ze de bes te was. Maar ik ben niet zo goed in mooie praatjes. 'Alstublieft. Leer me hoe ik een eigen werkplaats leid, net als u.'

Met water uit een emmer wast ze haar handen en ze droogt ze af aan haar rok. Een glimlach krult haar mondhoeken. 'Zeg maar jij, hoor. Hoe oud ben je, Hester Fal liaert?'

'Zesentwintig.'

'Wat schilder je zoal?'

'Portretten, stilleven, bloemen.'

Met een handgebaar nodigt ze me uit om te gaan zitten.

Nadat ik vanmorgen was opgestaan, ging ik naar het plaatsje achter ons huis en zag dat het een mooie dag was. De lucht was blauw en de zon scheen volop. Ik nam me voor om een stads-wandeling te maken zodat Haarlem en ik weer aan elkaar konden wennen. Met eigen ogen wilde ik de herfstkleuren zien en de plaatsen bezoeken waar ik als meisje voor het laatst geweest was.

Toen ik beneden kwam, stond het ontbijt al klaar. Ik gaf mijn vader een kus en nam plaats

aan de ebbenhouten tafel.

Tijdens de maaltijd schoof mijn vader ongedurig heen en weer over het leren kussen van zijn stoel. ‘Vanavond komt Korneel Sweerts, de linnenkoopman langs.’

De hand waarmee ik mijn brood vasthield beefde. ‘Alweer?’

Vader boog zich dieper over zijn bord. ‘Hij is een goede zakenrelatie.’

Lusteloos nam ik nog een hap. Je hoefde geen geleerde te zijn om te begrijpen waarom Sweerts sinds mijn thuiskomst al drie keer langsgesproken was met cadeautjes.

Het brood smaakte me niet meer en ik schoof mijn bord van me af. ‘Waar kan ik mijn spullen neerzetten, vader? Mijn slaapkamer is te klein.’

Zijn ogen bleven me ontwijken. ‘We vinden wel een plek voor je, lieverd.’

Ik wachtte af tot hij nog meer zou zeggen, maar zijn blik dwaalde alleen een paar keer naar het portret van mijn gestorven moeder, alsof hij haar om raad vroeg.

Voor mijn vertrek uit Leiden was er niets geweest wat mijn voornemen om een eigen atelier te beginnen in de weg had gestaan. Mijn jeugd bestond uit schilderen en ik dacht dat het altijd zo zou blijven. Kleine rimpelingen in mijn be-

staan had mijn oom opgelost. Vroeger hadden de warmte en genegenheid van mijn moeders broer en zijn vrouw me het gevoel gegeven dat ik werd beschermd tegen de buitenwereld. Toen veranderde alles en werd de werkplaats gesloten. Nu ik terug was in Haarlem maakte het feit dat ik voor nieuwe uitdagingen stond me bang en opgewonden tegelijk.

Na het gebed stond vader moeizaam op.

‘Hebt u weer last van jicht?’ Ik legde een hand op zijn arm.

‘Het gaat wel.’ Hij gaf me een kus op mijn voorhoofd. Nadat hij de kamer had verlaten, bleef ik nog een tijd in het haardvuur staren voor ik naar boven ging om mijn omslagdoek te halen.

Op mijn ezel stond een pas voltooid portret van een vrouw. Ik had het in Leiden gemaakt en nog niet van een laag vernis voorzien. Geleund tegen de deurpost bekeek ik het gebogen hoofd, de plooiën van de muts en de verschillende tinten loodwit in het schort. Het zonlicht gaf een roze gloed aan de wangen van de vrouw. Het was een mooi doek en het zou aan iemands wand moeten pronken.

Tranen prikten achter mijn oogleden toen ik de omslagdoek om mijn schouders trok. Er zat

niets anders op dan dat ik een plek moest zoeken bij een andere schilder in de stad. De eerste die op mijn lijstje stond was Judith Leyster. Ik hoopte dat ze me wilde ontvangen.

‘Op dit moment neem ik geen leerlingen aan,’ zegt Judith.

‘En jij bent al meester. Waarom kom je dan bij mij?’

Haar woorden brengen me terug in het atelier. ‘Ik ben nog niet helemaal klaar voor een eigen werkplaats. Ik weet niets van de praktische kant.’

Zonder een woord te zeggen schenkt Judith een beker wijn in.

Mijn hand trilt een beetje als ik hem aanpak. ‘Ik betaal je. De afgelopen jaren heb ik gespaard.’

‘Het gaat niet om geld.’ Met een gespannen blik in haar ogen staat Judith op. ‘Of eigenlijk wel...’

Ik begrijp niet wat ze bedoelt en dat kan ze waarschijnlijk van mijn gezicht aflezen.

‘Een leerling van me is overgelopen naar Frans Hals. Het leergeld dat hij me verschuldigd is, moet ik nu via het gilde terug zien te krijgen.’ Ze pakt een van de varkensblazen met verf op en houdt hem stevig vast voor ze hem

neerlegt tussen de andere. ‘Zijn moeder wil zijn spullen terug. Tot het is opgelost wil ik me aan niemand binden.’ ‘Maar die procedure kan nog wel maanden duren, misschien zelfs jaren!’ Gefrustreerd knijp ik mijn handen in elkaar. ‘Ik moet nú een plek vinden.’

‘Het spijt me, maar ik kan je niet helpen.’ Judith maakt een verontschuldigend gebaar. ‘Waar werk je op dit moment?’

‘Nergens. Mijn ezel staat zolang in mijn slaapkamer.’ Hulpeloos leun ik achterover. Op dit moment zit vader op me te wachten in zijn stoel met de gebogen rugleuning en is Sweerts waarschijnlijk al onderweg naar ons huis.

Met één stap komt Judith dichterbij en pakt mijn hand. ‘Ben je al bij iemand anders geweest?’

Ik schud mijn hoofd. ‘Ik dacht het eerst aan jou omdat je ook een vrouw bent. Zelfstandig, met een eigen winkel. Als iemand het begrijpt, ben jij het wel.’

Met gefronste wenkbrauwen staart Judith naar haar schoenen. ‘Ik zal voor je rondvragen of er ergens anders plaats is. Kom je morgen terug?’

Ik knik, niet in staat nog een woord uit te brengen.